

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

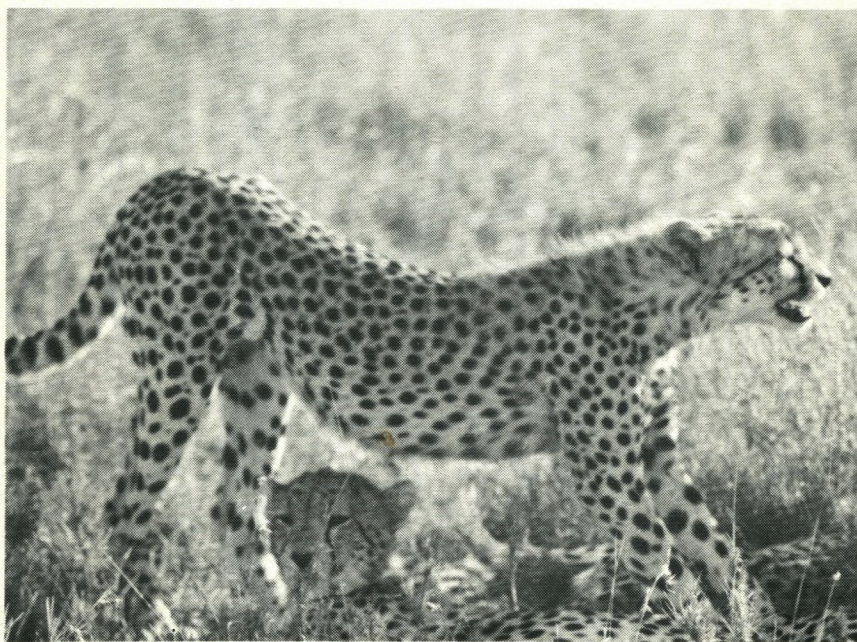
SORANER - *bladet*

Månedsskrift for Soransk Samfund

Februar

Årgang 72 . Nr. 2

1987

Geparder jager med 100 km's fart og hviler så! (Nairobi Nationalpark).

En Afrika-artikel fra vor udsendte korrespondent.

Friskere end Friskbagt

Mette *Munk*™

Mette Munk A/S · Göteborggade 5, P.O. Box 9 DK 5100 Odense C. Danmark · Telephone 09 13 44 13

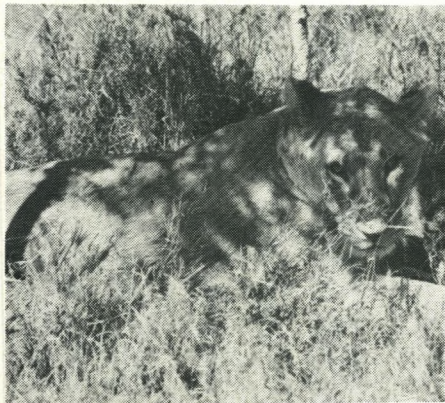
Afrika på kryds og tværs

Af Henning Molin (S 46)

Afrika på kryds og tværs

eller i rigtigere rækkefølge: først tværs ind gennem storvildtparadiset i Kenya og Tanzania, regnskoven i Burundi og Zaïre, højlandet i Centralafrika og Cameroun frem til sandstepperne i det nordlige Nigeria. Og så et kryds op gennem tørkeområderne i Niger, Saharas ørken og oaser i Algeriet og Marokkos Atlasbjerge for at nå Spaniens solkyst. Over 100 dage på lastbilsafari med 18 andre unge (!) mennesker, bogstaveligt over stok og sten, før min kone Jonna og jeg i luksusbus vendte hjem fra Malaga, sprængfyldte med oplevelser, som der her skal gives et par smagsprøver på:

NAIROBI – en moderne Metropolis. Med alle storbyens dyder og laster, hvis vi nu kunne lide dem. Men også med et vildtreservat udenfor døren, så tæt ved bycentret som vor egen københavnske Dyrehave, dog uden hegn, i hvert fald sydover mod de store sletter. Hvad mødte vi der på en almindelig taxaflugt? Antiloper, gazeller og zebraer, naturligvis, men også giraffer, næsehorn og bøfler. Plus de store katte, løver, og vel smukkeste af dem alle, geparder, en hel familie i skyggen under akaciernes torne.

Også løver behøver skygge – her under akaciernes. (Nairobi Nationalpark).

KILIMANJARO – efter en forfriskende tur til sandstrandene ved det indiske ocean med snorkeldyrkning blandt de brogede koralfisk tilbage til vildtreservaterne. Først Tsavo, nok det største, med elefanthjorde og de første krokodiller og flodheste. Og så Amboseli, hvis delvis udtørrede, let bevoksede søbund og sumpe har så gode oversigtsforhold, at vi rigtigt kunne iagttage storvildtet, og det vel at mærke tæt på. Flere elefanter, først og fremmest, men også løver, hyæner, sjakaler – og bavianer! Når vejrguderne ville – hvad de heldigvis ville et kort øjeblik, mens vi var der – med det storslåede, evigt snedækkede, allerhøjeste bjerg i Afrika som baggrund!

KAHUZI-BIEGA i Zaïre – en møjsommeligt bjergvandring i den tætte underskov ovenover teplantagerne, 4 lokale, machetesvingende kratryddere, en parkvagt og 10 ekspeditionsdeltagere. Mere end 2 timer, følgende mange efterladenskaber, fra den store rede op og ned ad bjergskræningen. Men så pludselig, tys! – vi så intet, men det gjorde kratrydderne. Og der var de så, kun 25 m foran os: de første 2 bladgumlende lavlandsgorillaer. Ud af en familie på op mod 30, som vi var midt imellem den næste time. Den gamle »Silverback« gjorde snærende udfald helt frem til os, babier gyngende i lianerne, unge hanner slog sig for brystet. Jovist, dette var en af turens højdepunkter.

ITURIJUNGLEN – igen med lokal fører, denne gang karabinbevæbnet. For vi var på vej ad et næppe synligt spor gennem den tætte regnskov. Over væltede stammer, under hængende lianer, over mudrede vandløb: se, der er et frisk leopardspor! Hør, der flygter en flok chimpanse! 5 timer, godt trætte trods hvilepauser, så svarede de, når vi hamrede på de høje træers stræberødder, junglens naturlige trommer: Pygmæerne, hvis primitive jagtmetoder med store net vi nu skulle opleve. Og i hvis landsby vi skulle

Balese-pygma poserer foran enfamiliehuset. (Ituri-floden, Zaire).

Nyfanget 5-dages okapiføl, stadig vakkelvoren. (Ituri-regnskoven, Zaire).

sove mellem en snes små bladhytter, mens palaveren gik om de mange kogebål. På jorden lå vi den nat, lige uden for en lille indhegning, hvor den netop indfangede 5 dage gamle okapiunge utålmodigt savnede sin mor!

STANLEYFALDEN – Kongoflodens naturlige barriere mod videre besejling. En række skær og strømhvirvler nær Kisangani, hvor vi oplevede den vældige flods kræfter. Besejret af muskuløse negre, som først efter alletiders forrygende skændsmål enedes om, hvem der skulle have fornøjelsen af at padle os derud i de udhulede træstammer. Flot tur – fornøjelsen fik vi!

KATSINA – netop da Ramadanen, fastemåneden, sluttede, nåede vi efter et besøg i Nordnigerias fascinerende gamle karavanecenter, Kano, frem til festlighederne i denne grænseby. Tusinder af egnens beboere, tæt pakkede langs gader og veje, ventede på hyldestoptoget. Og her kom de, til fods, på hest og kamel, dansende, trommende, alle de lokale stammehøvdinge og deres krigere. Muskedonnerne bragede, hestene prustede, musikken overdøvede alt. Emiren, delstatens

åndelige overhoved skulle hyldes. Og nådigt steg han undervejs af hesten for, med parasolbæreren i hælene, at velsigne fangerne, som vi kunne skimte fylket under under den ulidelige sol i fængselsgården.

IN GUEZZAM – Algeriets grænseby til Niger. Topmålet af det afrikanske bureaukrati oplevede vi på denne sandede udpost, hvor grænsegendarmeri og told-

Ramadan-hyldestoptog til Emirens ære. (Katsina, Nigeria).

politi formåede at kombinere kontrol af pas og visa, valuta, bagage og bil med egne hvilepauser, så vi måtte tilbringe 30 timer på den støvede parkeringsplads. Uden toiletter eller vaskemulighed, i egne telte og med en bevægelsesradius på 200 meter! En net sag for turistministeriet – men for ingenting at regne, syntes vi, da vi på vej ud i ørkenen passerede en enorm teltlejr med tusinder af tørkeflygtninge. En af de oplevelser, som satte vore egne hverdagsproblemer i relief!

MARRAKECH – 1001 nats eventyr kan stadig opleves. Selvom charterturismen lægger sin klamme hånd over Djema-el-Fna, det store torv ved indgangene til de farverige bazarer, så er fortryllelsen ikke ophævet. For tilstrømmende landsbyboere står i tætte kredse om historiefortællerne, hvis arabiske veltalenhed næppe er for turister. Skriverne sidder i en lang række under de sorte parasoller med blækhusene foran sig og prenter både dokumenter og kæresterbreve, ja, hjælper også med formuleringen, kan man se. Brødkonerne i deres små pavilloner, hævet op langs torvets ene side, har et godt udsyn. Slangetæmmerne lokker med bløde fløjtetoner cobraer ud af vidjekurvene til æggende danse, fetichsælgere og mirakelmedicinmænd tilbyder alt fra tomme strudseæg og sjældne dyreskind til mærkelige rodudtræk og levende krybdyr. Tandudtrækkerne står parat med deres tænger, og spåmænd lægger kort op til en ny runde. Sådan ser vi det gamle liv gå videre, selvom ihærdige souvenir- og tæpesælgere jagtede turister, og den gamle vandsælger nok især lever af de 2 dinarer, man må slippe for at forevige hans farverige fremtoning.

100 DAGE – skrumple på ladet af en firehjulstrukket Bedford lastbil, sove i små tomandstelte på Herrens mark mellem kryb, vilde dyr og primitive folk i andre kulturer, spise det, som nu kunne fås på stedet og tilberedes over bålet, kun sparsomt suppleret af medbragte forråd. Det gør man nok kun, når det bor i een, hvis man føler, at storslået natur og leven-

de mennesker skal opleves på stedet, og ikke kun på skærmen. Men bor det også i dig, så skal du vide, at normal fysik slår til, og at alder ingen hindring er. Godt nok var yngste deltager kun 18 år og den tredieældste 34, så i de børnerige stater fik vi ganske naturligt spørgsmålet: hvordan har I råd til sådan en lang tur med alle jeres børn? Men mellem os og »børnene« var der ingen barrierer – det skulle da lige være deres afsnappede mixning af australske og newzealandske, canadiske og amerikanske sprogvarianter med det cockney- og oxfordsprog, vort skoleengelske ellers skulle hamle op med.

EN GOD REJSEOPLEVELSE – har »Soranerbladets« udsendte korrespondent haft. Og jeg håber, at disse notater har givet indtryk heraf. Ellers må I prøve selv, man fortryder det ikke!

Henning Molin (S 46).

Tak til Henning for en spændende beretning! Mange gamle soranere ude i den store verden er meget velkomne til at fortælle om deres oplevelser i Soranerbladet.

Red.

Våbenbogen fra Frederik Vs akademi

Antikvarboghandler Max Girsel (S 65), Herman Lynges antikvariat, Silkegade 11 i København, har på auktion købt en meget smuk koloreret våbenbog med 156 våbenskjolde, navne og valgsprog for akademister ved Frederik Vs akademi i perioden 1747-94. Ved en sammenligning med Soranerbiografier 1747-1800 ses det, at der har været ialt 165 akademister, så der mangler altså kun 9.

Værket har intet titelblad, og der er ingen oplysninger om, hvor det stammer fra, bortset fra et navn forrest i det andet af de to bind, det består af, idet der står: »Carl Georg Izard Pedersen 1883«. Dette navn leder os på sporet, for i Gerda Mundt: »Tegnemesterens efterkommere« 1940 omtales denne mand som skibsfører. Han var ældste søn af Peder Pedersen, der igen var ældste søn af tegnemester ved Sorø Akademi fra 1770 Troels Pedersen. Den omtalte skibsfører levede fra 1868-1931 og var altså 15 år, da han skrev sit navn i våbenbogen, som han velsagtens har fået som konfirmationsgave.

Som nævnt ovenfor består våbenbogen af to bind i helskind med guldsnit og på ryggene dekorerede med en række kongekroner i guldtryk, som velsagtens skal antyde, at den har været en kongelig stiftelses ejendom, i dette tilfælde Sorø Akademi.

I den store Sorøbog bind II side 214 nævnes våbenbogen. Den første ridsemeister ved Fred. Vs Akademi hed Hans Pedersen, som efter få års forløb afløstes af Johan Georg Herzog, der i årlig løn kun fik 60 rgsd., og selvom *han fik gratialer af akademisterne for at tegne deres våbenskjolde i våbenbogen*, kæmpede han stadig med den yderste armod, og da Herzog døde i 1770, måtte lønnen hæves til 100 rgsd., da Troels Pedersen ikke ville overtage bestillingen for mindre, og i 1784 fik han et løntillæg på 60 rgsd.

Max Girsels våbenbog må være den originale våbenbog fra Fred. Vs Akademi,

og den er blevet skånet ved akademibygningsens brand i 1813, fordi den har ligget hos tegnemesteren i hans hus i Søgade over for Urnes gård til hans død i 1816, hvorefter den er gået i arv til hans ældste søn Peder og fra ham til 3. generation skibsføreren, C. G. Izard Pedersen i 1883.

De enkelte våbenskjolde er meget smukke og omhyggeligt udførte og virker, som om de var tegnede af den samme mand, mens navnene og valgsprog er skrevet med mange forskellige hænder.

Noget tyder på, at de enkelte skjolde er tegnede på løse ark, der senere er samlede og indbundne, idet man på den 8. side bagfra i bind II finder ordet »Våbenbog« skrevet med blyant, måske den første begyndelse til et titelblad.

Sorø Akademis Bibliotek har fået et fordelagtigt tilbud om at købe dette smukke og værdifulde værk, der naturligt hører hjemme her som et minde om en svunden tid.

Red.

Klosterporten

Danmarks ældst beboede hus har fået beton- og asfalkørebanen brudt op i december måned 1986, og i stedet er lagt gamle brosten som supplement til de flade sten fra den middelalderlige brolægning, der lå 40 cm nede.

Sorø Spare- og Lånekasses fond har ladet arbejdet udføre som en hilsen til 400-års jubilæet.

Arbejdet nåede ikke at blive helt færdigt før jul, men det sker, når frosten er forbi.

Oberstløjtnant Rabe von Kalckreutz

Af Max Ebert (S 35)

Den 13. november 1743 døde oberstløjtnant *Rabe von Kalckreutz*, og han blev bisat i Assens en måned senere, men hans kiste blev i maj måned 1744 ført til Flinterup kirke nord for Sorø og begravet dér 27. maj 1744.

Rabe von Kalckreutz, der var ugift, havde nemlig ejet gårdene Hellestrup og Niløsegaard, og i sit testamente havde han bestemt, at der af Hellestrup skulle oprettes en stiftelse til fordel for ti aldrende officerer og ti »almisselemmer« blandt godsets beboere.

Da akademiets overhofmester (Heinrich d. 6, greve af Reuss) ville arrondere akademiets godser og derved gøre disse lettere og mere økonomiske at dyrke, og for i det hele taget at styrke akademiets økonomi foreslog han at sælge en hel del fjerntliggende og spredt gods og i stedet købe Hellestrup mod at overtage legatforpligtelserne.

Krigskancelliet var ganske vist imod dette, men kancelliet, hvortil grev Reuss allerede havde indsendt et forslag til en fundats for den Kalckreutzske Stiftelse, gik hurtigt ind for sagen, fik købet i stand og fundatsen stadfæstet af kongen i 1751.

Gennem årene har økonomiregnskaberne da også indeholdt årlige udgiftsposter til de ti officerer á 60 Rdl. til hver, hvilket i 1857 efter undervisningsministeriets indstilling forhøjedes til 100 Rdl.

Rabe von Kalckreutz stammede fra en indvandret bøhmisk adelsslægt og var født i 1695 i Borre på Møn og blev allerede i 1711 kornet i andet fyenske rytterregiment. Han avancerede til løjtnant i Livgarden til hest, major af kavalleriet og var som nævnt ved sin død oberstløjtnant i Holsteins regiment.

Hans forældre var oberstløjtnant Georg Kalckreutz og dennes anden hustru Hede-
vig Sofie v. Schilden. De havde en anden søn Samuel Ludvig, f. 1688, der døde som

general i Rendsborg i 1762. Hans søn med sin første hustru Dorothea Schinckel var *Georg Sten von Kalckreutz*, f. 1726. Han gik ligeledes militærvejen og blev i 1756 kaptajn i det nationale jyske Regiment. Den 10. juni 1750 blev han gift i Holmens kirke med Abel Cathrine Liebert.

Medens han i 1757 lå i kvarter i Vammen, skrev han til overkrigssekretæren i København et brev med en bred, sortsværtet sørgerand, hvori han meddelte, at hans hustru for 12 dage siden var afgået ved døden på en rejse til Slesvig. Han klagede samtidig over sine fortvivlede økonomiske forhold. Dog havde herren til Tjele, oberst Christian Ditlev Lüttichau i Vammen ladet indrette et hus, hvori kaptajnen kunne bo med hustru og to børn.

Fjorten dage senere kunne den sørgende enkemand dog meddele overkrigssekretæren, at han havde forlovet sig med Lüttichaus mellemste datter, Cathrine Eleonora, hvorved han havde håb om, at hans økonomi kunne komme på fode igen og føre et honnet liv. Alt så derefter lyst ud, hans fader den gamle general og pigens fader havde begge givet deres samtykke til det nye ægteskab, og kongens fulgte efter i juli.

Alt så lyst ud – og så slog lynet ned!

Det varme forhold mellem Kalckreutz og frøken Lüttichau havde fået uønskede følger, og det var grunden til, at Kalckreutz i samråd med sin kone fik denne til at rejse bort i håb om, at skandalen på denne måde kunne undgås. Men nu gik Kalckreutz over til trusler mod oberst Lüttichau, således at denne måtte anmode om sikkerhed for sig og sine, og da alt nu blev røbet, forsvandt Kalckreutz sporløst.

Den unge adelsfrøken måtte stå åbenbart skrifte i Tjele kirke med navns næv-

BREVKASSEN

Om Sorø Akademis våben 1960

nelse, men den lille datter døde året efter, og frøken Lüttichau ægtede i 1760 en ung løjtnant ikke i Tjele kirke, men i Nørberg kirke. Hun døde imidlertid efter kun to års ægteskab, 28 år gammel.

I mellemtiden var det lykkedes at pågribe flygtningen, og såvel generalen som Kalckreutz' nu genopstandne kone anråbte om nåde. Han blev alene forflyttet til Norge og døde dér i 1766. Hans enke blev efter nogle års forløb priorinde i Harboes Kloster og døde først i 1809 under et ophold i Slagelse.

Mindelser om dette forhold har sikkert stået levende for St. St. Blicher, da han skrev: »Brudstykker af En Landsbydegns Dagbog«, hvor han fortæller om, hvorledes skytten Jens' kærlighedsforhold til frøken Sofie er blevet opdaget. »Naadig-herren løb med sin Bøsse omkring som en rasende for at skyde Jens ... Ak Himmel, hvad Ende skal det dog faa?«.

Marie Grubbes hændelser med skytten Jens og hendes senere skæbne er bl. andet omtalt i Jens Meier: *Om Marie Grubbe*, Lolland-Falsters historiske Samfund, Maribo 1982, medens Kalckreutz' meriter er omtalt i *Hugo Matthiessen: Tjele*, Gads forlag 1958 og i J. C. W. & K. Hirsch: *Fortegnelse over danske og norske officerer m.fl. 1648-1814* i Det kongelige Biblioteks håndskriftsamling. Se også Holberg i *epistel nr. 89* om hans møde med Marie Grubbe. Se evt. også om Tjeles bygningshistorie Hans Henrik Engqvist: *Tjele, en midtjysk herregårds bygningshistorie*, arkitektens forlag, Kb. 1974.

Georg Sten Kalckreutz' datter Christine Augustine von Kalckreutz blev gift 15. juli 1791 med akademist (biografi 1747-1800) '61 Otto Balthasar Carl von der Osten, født i Sorø som søn af general-løjtnant Otto Christoffer v. d. O., og gik selv militærvejen. Han var farbror til amtmand i Sorø Wilhelm August v. d. Osten, der i den til akademiets genoprettelse nedsatte kommission i årene 1737 ff gjorde en stor indsats for akademiets fortsatte beståen.

Max Ebert (S 35).

Ærkesorneren Paul Rantzau har i Sorønerbladet jan. 87 ristet en minderune over Herlovianeren Svend Tito Achen – og her står bl.a., at Achen skabte Sorø Akademis våbenskjold.

Det er nu ikke korrekt – det var Knud Raaschou-Nielsen, der fik opgaven af det uniformsudvalg, rektor Østergaard nedsatte i slutningen af halvtredserne.

Fra min Herlufsholmstid kendte jeg Achen – han gik med 5 andre i den første gymnasieklasse, jeg fik betroet, en blid start!

Der blev jo en del tid til »udenoms-snak«, og det lykkedes mig sjældent at stoppe munden på denne festlige elev.

Senere blev han jo en kendt heraldiker, som det var naturligt at foreslå Raaschou at søge råd hos.

Jeg husker, jeg var ret så nervøs, da Raaschou skulle komme med sit forslag – hvad kunne en maler ikke finde på! – men det var jo faktisk genialt: Hviderne og Oldenburgerne fik deres og så med Fugl Fønix som »blikfang«.

Tøj- og festinspektør fik originaludkastet – det fik en smal egetræsramme – og er siden overladt skolens rektor.

H. G. Beck (S 23).

P.S.! Jeg husker, at Achen sagde, at vi aldrig ville få lov at producere emblemet – de oldenborgske »bjælker« brugtes af kongehuset på private papirer, og kongens heraldiker ville sige nej – men det blev jo jo – og en succes!

H. B.

Apropos Sorø Akademis våbenskjold 1960

I et brev til red. fortæller *Sven Tito Achen*, hvordan det blev til. Brevet er skrevet den 9. januar 1981, og herfra bringes to citater:

»Knud Raaschou-Nielsen var talsmand

for dem, der ønskede at afskaffe Fønixen (fordi den blev mistaget for den tyske ørn), og det var for at få en helt ny idé, at han henvendte sig til mig. Heldigvis fik jeg ham omvendt! Det er altså på en måde mig, som har reddet den skønne Fønix fra at blive kasseret. Måske var den blevet genfødt nok engang alligevel! –

Jeg gav K. R.-N. forskellige forlæg, og den Fugl Fønix, som det efter mit forslag blev, er taget direkte, vingefjer for vingefjer, fra firmamærket for et engelsk brandforsikringselskab. Flammerne lavede jeg. De virker meget bedre end en rede. Og endelig er der jo Oldenburg i hjørnet. Det er et storartet våben, når jeg selv skal sige det, som fryder mig hver eneste gang, jeg ser det på en soraner eller på jeres brev-papir.

Med de venligste hilsener

John Vito Ashon

Runde fødselsdage feb. 1987:

1. Salgsinsp. Kaj Aagesen (f. 02, R 19), Frederiksborgvej 232, 2400 Kbh. NV.
2. Tandlæge Tage Blume-Jensen (f. 27, S 46), Nøjsomhedsgård, Stårup pr. 4500 Nyk. Sj.
2. Godsejer John Hagen Hellemann Olsen (f. 27, R 45), Aagaard, 4281 Gørlev.
2. Kt.ass. Louise Munch-Knudsen (f. 07, S 25), Flintemarken 53, 1., 2950 Vedbæk.
3. Expeditør Bente Søgaard (f. 37, S 55), ska. Landsdommervej 3, 2400 København NV.
6. Pastor emer. Carl Emil Skjerbek (f. 07, S 26), Solvænget 5, 5690 Tommerup.
7. Vicedir. Aage Høfler (f. 02, R 19), Østerbrogade 19, 2100 Kbh. Ø.
8. Tekniker Sv. Erik Ingemann Glensdal (f. 17, R 33), ska. Skolevej 11, 2750 Ballerup.
8. Restauratør Ole Nielsen (f. 27, R 43), Præstegårdsvej 31, 4900 Nakskov.

11. Lærer Arne Jensen (f. 12, R 29), Ringstedgade 153, 5700 Næstved.
12. Kt.chef Knud Kristiansen (f. 17, S 35), Kjærvej 65, 4220 Korsør.
12. Belysdir. Ole Andreas Wiuff (f. 17, S 35), Rønnevej 13, 8700 Horsens.
16. Radaring. Poul Martin (f. 17, 33), 108 West 87 Str., New York, NY 10024, USA.
16. Flemming Moerner (f. 27, S 46), direktør Grünersvej 33, 2840 Holte.
18. Adv. Poul Bang-Bendz (f. 17, '34), Hôtel des Iles, Essaouira, Marokko.
18. Niels Henriksen (f. 37, R 53), ska. Ravnevej 15, 6000 Kolding.
20. Læge Niels Valentin (f. 37, S 55), Kajerødgade 11-13, 3460 Birkerød.
24. Hans Jørgen Spanggård Kristensen (f. 37, '50), ska. Pjedstedvej 11, 8740 Brædstrup.
24. Tandlæge Stig Mikkelsen (f. 37, S 55), Gl. Kongeven 60, Agersted pr. 9930 Dronninglund.
24. Godsejer Rolf de Neergaard (f. 27, S 47), Gunderslevholm, 4160 Herlufmagle.
26. Forr.fører Svend Hjorth (f. 07, R 22), Glahns Allé 3, 2000 Kbh. F.
27. Journ. Carl-Otto Johansen ((f. 17, S 35), J. E. Ohlsensgade 3, 2100 Kbh. Ø.
27. Timelærer Jens Chr. Ebbestad (f. 27, lærer), Sorøvej 16, Døjringe pr. 4180 Sorø.
27. Bogtrykker Hans S. Sørensen (f. 27, R 44), Erik Branners Vej 6, Attrup pr. 9460 Brovst.
28. O. læge Bengt Lindeberg (f. 27, S 46), Bredgade 23, 1260 Kbh. K.

ska: Sidste kendte adresse, oplysninger udbedes!

Rettelse til fødselsdagslisten jan. 87

Toldbetjent Peter O. Sihm, f. 26.01.37, bor iflg. telefonbogen *Wesselsvej 21, 4700 Næstved, tlf. 03 73 20 74* og er iflg. hans bror Poul Adam (47) beskæftiget med momssager.

CHRISTIAN HATTESEN (S 1883)

Under mit arbejde i VELUX FONDEN, stiftet af min broder *Villum Kann Rasmussen* (S 1927), har jeg haft nogle samtaler med Rundetårns administrator, cand. jur. Henning Palludan, hvis moder er datter af soraneren *Christian Hattesen* (1883). Jeg kom til at nævne, at hun i sin tid havde hjulpet mig med nogle oplysninger om slægten Hattesen, se Soraner-Biografier 1901-1960 (1970):7:23 og 1822-1900 (1977):543.

I fortsættelse heraf har Henning Palludan sendt mig følgende, som måske vil interessere Soraner-Bladets læsere.

Christian Hattesens yngre broder *Carl Vilhelm Hattesen* er (R 1884). AKR.

CHRISTIAN HENRIK FRIIS HATTESEN blev født i Christianssted på St. Croix den 19. august 1863 som søn af guvernementssekretær Carl Anton Frederik Hattesen og Annie Elisabeth, f. Stake-mann.

Da han var 10 år gammel, blev faderen forflyttet til St. Thomas, og året efter i 1874 drog Christian som den første af sine søskende til Danmark og blev anbragt i Sorø, først i en forberedelsesskole og senere på Akademiet, hvorfra faderen var student. – Det var en fuldstændig omvæltning i den kun 11-årige drengs tilværelse at blive omplantet fra forældrenes hjem på tropeøerne, som han aldrig skulle gense, til skolelivet i Sorø. Foruden forældrene og søskende boede også størstedelen af moderens slægt på øerne, og han kom nu alene til et for ham fremmed land, hvor han kun havde få slægtninge, med et andet sprog end det, han var vant til, og han måtte indordne sig under forhold, der var fuldstændig forskellige fra dem, han hidtil havde levet under. De sproglige vanskeligheder overvandt han hurtigt og talte snart et fuldstændigt fejlfrit dansk i modsætning til de andre søskende, der aldrig frigjorde sig fra en stærk engelsk accent.

Nogle få år efter blev hans tre år yngre broder Carl Vilhelm (1866-1905) også elev på Sorø; af bevarede breve fra faderen til sønnerne i deres skoletid fremgår det, at Christian har været mere stabil med pasning af lektier, underretning til forældre om karakterer og lignende end den yngre broder. – Men afstanden til hjemmet var lang; brevene var ca. 3 uger undervejs, og ofte vidste forældrene først senere, hvor sønnerne havde tilbragt selv de lange ferier; af og til traf de sammen med forskellige, der var på besøg fra øerne, således deres bedsteførelde i 1881, og fik på den måde lejlighed til at udveksle hilsner med hjemmet, men den personlige kontakt var sjælden. En isoleret oplevelse var det møde, Christian Hattesen havde, da han en markedsdag med sin jævnaldrende ven*) var gået ind i en kannibals telt på Sorø Torv, og den foregivne, sorte menneskeæder pludselig sprang ned fra tribunen, ilede hen til ham og glædestrålende råbte: »Massa Christian, massa Christian«; menneskeæderen viste sig at være en neger, der havde været knyttet til forældrenes husstand, og mødet, lige overraskende for dem begge, vakte med et for dem hver især mindet til live om deres fælles, fjerne fødeø.

Ved venskab med kammeraterne måtte han søge erstatning for det familieliv, han var afskåret fra, og allerede fra de tidlige drengear blev han særlig nær knyttet til Axel Kalko**) og til Vilhelm Andersen og dennes hjem i Ringsted præstegård. Det var et stort økonomisk offer for forældrene at give de mange børn en forsvarlig uddannelse, og en tid så det ud, som om Christian Hattesen skulle afslutte sin skoletid med præliminæreksamen, men efter at have taget den, gik han over i gymnasieklasserne og blev student i 1883. Allerede forinden havde han bestemt sig for juran.

Så snart han var blevet student, begyndte han på studiet og tog også filosofi-

kum året efter. I studietiden dyrkede han sine musikalske interesser som medlem af Studentersangforeningen og bevarede i øvrigt venskaberne fra skoletiden; i overretsprokurator Kalkos hjem kom han meget og blev nær knyttet også til sønnen Axels søskende; i to år boede han på Nørregade sammen med Vilhelm Andersen, og i dennes hjem i Ringsted lærte han sin senere hustru, Annette Thalbitzer (f. 27. juli 1868) at kende; med hende blev han forlovet umiddelbart efter, at han var ble-

vet kandidat. Den 19. maj 1893 blev han og Annette Thalbitzer viet i St. Bendts kirke i Ringsted af provst Frederik Vilhelm Andersen, Vilhelm Andersens fader.

*) Vilhelm Rasmus Anderas Andersen, f. 16. okt. 1864, d. 3. april 1953; professor i dansk litteraturhistorie 1908. Episoden her er omtalt i Vilh. Andersen: Et tjaar (1945) side 120.

**) Axel Hilarius Kalko, f. 30. juni 1865, d. 26. juni 1931, overretssagfører i København.

Henning Palludan.

Fra: Herloviaeren, december 1986:

Farvel til fæppene

Af Paul Ammentorp '42 og Henning Schack '52

Den gådefulde overskrift er herloviensk. En fæp er en fikfakkæp, på soransk en batøkkæp, og det er selvfølgelig det i mange år gennemførte batøkstævne i Charlottenlund skov på Kristi Himmelfartsdag, der skrives om. Nu ser det ud til, at soranerne må til at stå for gennemførelsen, for det er da synd, hvis denne gamle tradition skal dø.

Her er en opgave for Bent Hagemann! Men han vil vist gerne have nogle nærmereboende til at hjælpe sig.

Red.

Lige siden fyrerne har der lydt en forforbipasserende besynderlig lyd i Charlottenlund skov.

Fæppe blev plantet med snilde og kraft i den mosede bund. Herloviaerere havde videreført en tradition fra skolen under kyndig ledelse af Fik-Fak Fraktion '29 – hermed tænkes især på Schaumburg-Møller og Bruun Hansen, også kaldet Sandstrygeren, som grundlagde Kristi Himmelfartstraditionen i 1948.

Protektor var i mange år lektor Stefensen (Stef), sikkert ukendt af mange unge, og senere lektor Borelli Møller (Svup).

Der var ritualer at overholde – en nuskå-vi-ud-og-lege stemning, iblandet en

til lejligheden indført praktisk disciplin eller rettere indordningsfønmelse.

Tiderne gik, og jeg, som var startet som »unge«, blev udnævnt til sandstryger i 68, og sammen med Schaumburg førtes traditionen videre med stor tilslutning i alle aldersgrupper.

Soranerne, som i mange år var repræsenteret af Boserup (altså hvert andet år, idet han ellers optrådte som Herloviaer), mødte mere talrigt op – især unge kæmper. Sidstnævnte klarede sig bedre – væsentligst på grund af et tohåndsgreb og ved at svæve i luften inden den formidable plantning fandt sted. Vi har længe indtrængende anmodet Soranerne om at ændre deres benævnelse af spillet. Det har resulteret i, at navnet »Batøk« kun benyttes uden for baneledelsens hørevidde.

Siden Herloviaererne indførte spillet – med særlig tilladelse fra høvdingen i en fjern landsby i Kaukasus – siges det, at Boserup på grund af særlige omstændigheder og næsten egen vilje forlod Herlufsholm og blev optaget på Sorø Akademi, hvor han indførte spillet uden at nedværdige sig til brugen af begge hænder – og dog.

Det skal kort nævnes, at Herloviaererne aldrig har nedladt sig til at anvende denne teknik – endsige udtrykt nogen form for

begejstring derfor. Det er nok derfor, et Soraner-navn er blevet indgraveret i pokalen i gennem de sidste 10-12 år.

Efterhånden er den trofaste skare omkring baneledelsen (Chess '52 og PA '42) skrumpet ind. De ældste, Kruse '22 og K. Stage '20, møder op hvert år og hylder den gode tradition – men rend mig i traditionerne, enhver leg må ophøre, mens den er god!

Efter aftale med vor æresmedlem E. Schaumburg-Møller trækker baneledelsen sig ærværdigt tilbage i håb om, at Soranerne vil overtage hvervet – og starte en ny æra.

Fæppenes lyd forstummer, vi vil tænke tilbage på mange gode Kristi Himmelfartsdage og dystre med alt, der fulgte efter, også de tunge hoveder dagen derpå.

I fald nogen har lyst til at se, hvem der blev mester i f.eks. '70, så vil protokollen åbenbare dette.

Vi bøjer vore ydmyge hoveder mod Jægersborgs overskider, mod Cleo, mod Børge Dørvogter, Preben Bellevue og ikke mindst bøgeskoven – og de der fulgte os hjem. For deres respekt og overbærenhed over for Fik-Fak Kæmperne.

Rundetårn gav guld

Tre amatør-astronomer er af Århus Universitet blevet belønnet med to guld- og en sølvmedalje fra Århus Universitet for en diger besvarelse af en opgave om Rundetårn som astronomisk observatorium.

Christian den Fjerdes hensigt med bygningsværket i hovedstadens midte var at skabe de ydre rammer for iagttagelse af himmellegemernes bevægelse. Majestæten ærgrede sig over, at Tycho Brahe havde forladt landet og ville gerne gøre noget for astronomien. Det var dog først, da Ole Rømer – ham, der opdagede lysets hastighed – i 1682 kom hjem fra Paris, der kom gang i tingene. Rømer med det internationale ry renoverede de sølle instrumenter, som fandtes, og han konstruerede nye, bl.a. den såkaldte meridiankreds. Nogle

af dem så epokegørende, at deres principper har gyldighed den dag i dag.

Rømer døde i 1710, og 1728 blev observatoriet oven over byens tage ødelagt ved Københavns brand. Frederik den Sjette antog senere en tysk astronom, H. C. Schumacher, som samlede instrumenter i hobetal i Altona. Med Rundetårn som observatorium gik det ned ad bakke, og 1861 blev det nedlagt og erstattet af observatoriet, der i dag findes på Øster-vold i København.

Den omfattende kortlægning af Rundetårn-astronomernes projekter og instrumenter er foretaget af bestyreren af Ole Rømer museet i Vridsløsemagle, Claus Thykier (1955), og dyrlæge Per Darnell, Islev, som begge har fået en guldmedalje, samt af Per Darnells søn, ingeniør Poul Darnell, Islev, der fik sølv. Det er blevet til et værk på 400 sider, som muligvis bliver udgivet i bogform med støtte fra Carlsberg-Fonden.

hjp.

Berl. 23.12.86.

Holbergs fødselsdag på Fyn

De fynske gamle Soranere fejrede Holbergs fødselsdag ved at gå i Odense Teater, ikke på selve dagen, men den 12. december 1986. Vi var vel 20–25 stk., inklusive vore damer, som morede sig over Goldonis »Tjener for 2 herrer«.

Stykket er jo ren underholdning, men tjeneren var strålende, og så gjorde det ikke så meget, at ikke alle medvirkende var i topklasse. Referanten mindedes sit besøg i det Kgl. Teater den 12. december 1931 (om datoen se ovenfor), hvor han så det samme stykke, der den gang hed »En tjener og 2 herrer« med bl.a. Holger Gabrielsen, Karin Nellemose, Henrik Malberg, Erling Schrøder og mange flere. Efter forestillingen gik vi på restaurant H. C. Andersen, hvor vi fik et godt pølsebord. Fmd. havde skaffet sangbøger, så vi kunne ikke alene råbe hurra for skolen, men også synge dens pris. Det blev lidt sent, inden vi skiltes, ihvertfald i forhold

til, at hjemturen for de forskelliges vedkommende strækker sig over det meste af Fyn.

Venlig hilsen

E. Lind.

Nytårsfrokosten den 8. januar

Hvas kulde, sne, is og alskens ufremkommelighed gav trods alt otte fremmødte. Vi blev bænket i det sædvanlige hjørne »oppe« i restauranten og lod formalia hvile med undtagelse af skolens reglementerede Leve med alle gode ønsker for det nye år, herimellem uniformens genindførelse ...! Indrømmet! Dette særønske afspejler referantens kendte reactionaire holdning, hvorfor det medtages.

Inspirerede af de unges tilstedeværelse lagde vi ældre sandelig for med at tale om skolen og lærerkorpset i »vor« tid, de »rigtige« gamle dage! Men vi opdagede jo hurtigt, at denne herlige fortid er et flydende begreb, der både eksisterer i nutiden og fremtiden, og som de facto er til stede ustandseligt for enhver gammel soraner, der betragter »sin private fortid« som den bedste! Hvor herligt! Ja, selv oprørstrangen eksisterer fortfarande, men nu mere fuldkomment og åbentlyst. Måbende hørte vi, at Gymnasiets ærværdige mure i en ikke fjern fortid havde båret et transparent med den revolutionære tekst: »Vi vil ha' Sorte Arne tilbage!«. Hvem kan det nu være? Yngre soranere mener, at der ikke kan være tale om andre end forhenværende rektor *Østergaard*, der jo både er sorthåret og hedder Arne, altså et – hvad det yngre angår – træffende cognomen, der nu er gået over i den fornemme række af lærer-binavne, der i øvrigt ikke ses at være registrerede i alfabetisk rækkefølge noget sted – det ske fluks! *Erling*, vor nuværende fortræffelige rektor, har så vidt vides ikke fået noget øgenavn endnu, men vent bare, det kommer, vær sikker på det!

Det blev en rigtig god gang akademi-

snak – et usædvanligt fænomen ved soraner-frokoster! – og for os ældre var det en fornøjelse at høre de unge berette. Vi kan kun opfordre dem til at komme hid – også I piger små! – og lad os høre nyt fra Anstalten!

De otte fordelte sig sålunde: *Dan Fink* '27, nestor og æresmedlem, der i dagens anledning gav Kage på Fod, lifligt! *Jørgen Tholl* '33, der fortalte de herligste historier om Hubert Rosen, en lærer som vi ældre ikke ville have undværet! *Paul Rantzau* '37, der kom for sent. *Niels Matthias Saxtorph* '40, der med rette var glad for de fine anmeldelser af nyudgaven af hans glimrende bog om kalkmalerier i danske kirker (køb den bog eller lad jer den forære!). *Hänselwurm von Kiesow* '73, der efter eget udsagn havde kørt bag-, side- og forlæns i rekordtid fra Birkerød til Prag, ikke ilde, vejret taget i betragtning! Til gengæld rystede hans hænder under hele frokosten – han påstod, at det var den bandsatte kulde! Og så til ungdommen: *Niels Gottlieb*, *Peter Siig Jacobsen* og *Ole Lund*, alle fra '83, de fortalte os alt om skolen op til 1983, og det er snart »gamle dage« for dem! Men ét er givet: Sorø Akademi lever i bedste velgående, mens du læser dette – *redivivus luce nova!* – somme af os fortsatte til *Nachspiel* hos »Erik den Røde«, og det blev dagen ikke dårligere af!

Rantzau.

Soranske dødsfald

HELGE LUTZEN (S 36)

23. februar 1917 – 9. december 1977

PETER VILSOET HAUCH (1941)

27. april 1924 – død 1982

CARL JOHAN JENSEN (R 27)

12. april 1911 – 15. december 1986

CARL WULFF (1914)

17. september 1902 – 23. december 1986

AAGE MOTH (R 39)

10. november 1921 – 26. december 1986

SVEND EGON JØRVANG (S 37)

10. februar 1918 – 7. januar 1987

H. C. Andersen og Kristian Zahrtmann (S 1862)

Af Erling Kristiansen.

Pastor Erling Kristiansen, Gylling, fortæller om den store danske malers møde som ung med den aldrende eventyrdigter. Zahrtmanns kusine, grevinde Mimi Holstein, havde inviteret ham til Holsteinborg, hvor H. C. Andersen også opholdt sig.

I eventyret Den lille Idas Blomster lader H. C. Andersen sit alter ego »Studenten« fortælle om blomsterne, der går på bal og i det hele taget opfører sig som mennesker. Ganske vist kan de ikke tale, »men saa gjøre de Pantomime!«.

Det har maleren Kristian Zahrtmann vidst at goutere. Når han som dreng i Rønne gik en tur i haven sammen med sin moder, kunne de finde på at sammenligne de enkelte planter med familiens venner og bekendte.

Zahrtmann traf H. C. Andersen nogle gange og har skrevet om det. Man ville ønske, at han også havde tegnet eller malet ham, men det har der åbenbart ikke været lejlighed til.

Weekend på Holsteinborg

I efteråret 1860 var den 17-årige bornholmer blevet elev eller discipel, som man sagde, på Sorø Akademi. I november blev han inviteret på weekend hos sin kusine, grevinde Mimi Holstein, født Zahrtmann, på Holsteinborg.

»Indbydelsen var ligesaa kærlig som velkommen«, skriver han. »Der kom Heste, Vogne, Fodpose, Plaider, og i den lukkede Vogn gik det de godt tre Mil sydpaa i novembermørket. Jeg var stærkt optaget af, hvad der skulde ske«.

»Endelig rullede vi ind over broen ... gennem Borggården ind under Porten. En Tjener kom i højrød Vest med galloneret Kjole og Sølvknapper. Jeg tænkte, mon han har pyntet sig for min Skyld. Der

kom een Magen til ham. De førte mig op paa mit Værelse«.

Videre fortæller Zahrtmann om den modtagelse, han fik af sin smukke kusine – »i lillagraa Silke«. Hun bad ham betragte Holsteinborg som sit feriehjem. I al fortrolighed fik hun også sagt lidt om, hvordan den anden gæst på slottet, H. C. Andersen, skulle behandles.

Da den unge Sorø-discipel dagen efter tog hjem, var det, som om de forskellige indtryk »væltede sig imellem hverandre«. Noget af det, han så for sit indre øje, var eventyrdigterens store støvler og »hans Klippen Sommerfugle med smaa Danserinder på Vingerne«.

Her nævner Zahrtmann et af de selskabelige talenter, som gjorde H. C. Andersen til en skattet gæst på herregårdene. Også børnene på herregårdene mindes hans fingerfærdighed. »Det var mig ubegribeligt«, skriver en af døtrene, »hvor han med sine store Hænder og den enorme Sax kunde udskjære saa nydelige fine Ting«.

Han havde ogsaa talent for at arrangere blomster. Selv ved vintertid kunne han finde planter til en buket. På grundlag af oplysninger i dagbøger og breve har det været muligt at »rekonstruere« nogle af disse buketter. Det er der kommet en smuk bog ud af: H. C. Andersens Blomster.

I årene fra 1856 til 1874 var han gæst på Holsteinborg ialt femten gange. Det var en af hans yndlingsherregårde. Flere af hans eventyr er blevet til her, bl.a. Gjemt er ikke glemt med portrættet af Mimi Holstein:

»I Haven groe Roser; Gaardens Frue er selv det fineste Rosenblad, der skinner i Glæde, god Gjærnings Glæde, ikke ud i den vide Verden, men inde i Hjerterne, der er det gjemt, men ikke glemt«.

Greven var meget ude. Han var politiker (konseilspræsident 1870-74) og medlem af mange bestyrelser. Det var derfor grevinden, som måtte tage imod og gøre det godt for den celebre gæst, og det gjorde hun med en sjældnen forståelse og hjertevarme.

H.C.A. er en vanskelig gæst

H. C. Andersen var ikke altid nogen nem gæst, men der er få, der som hun »saa udelukkende har haft Blikket aabent for hans Karakters store og gode Sider og set bort fra hans mange Skrøbeligheder og Svagheder«. (H. Topsøe-Jensen).

»Min Cousine var for villig til at rette sig efter hans Luner«, skriver Zahrtmann, som også refererer et træk fra en morgen, da H. C. Andersen som så ofte meddelte, at han havde sovet dårligt.

Grevinden og oldfruen gik med ham op på værelset for at undersøge sengen. De spurgte, om det var puderne, tæppet eller lagnerne, der var noget i vejen med, men på hvert spørgsmål blev der svaret nej.

(Fortsættes i næste nr.)

Ole Kasten (R. 33)

23. marts 1916–29. nov. 1986

Ole døde pludselig den 29. nov. 1986.

Han var min bror og min gode ven.

Efter realeksamen var Ole isenkræmmer i hele sit aktive liv – en højt anerkendt fagmand.

1958 overtog han sin fars forretning i Vejen, og sammen med sin uvurderlige kone, Lene, videreførte, moderniserede og konsoliderede han det sunde omdømme, der siden 1906 var skabt i byen, omegnen og indenfor branchen.

Spejderånden fra drengene bevarede han, og det prægede hele hans indstilling: VIL DU HAVE VENNER, SÅ VÆR EN VEN SELV.

Hans samtidige husker og mindes ham som en virkelig god kammerat og ven.

Peer Kasten (R 37).

Hvem har indbetalt et kontingent på 2670 Greve Postkontor den 9. januar 87 uden at oplyse afsender på girokortet?

Besked venligst til kassereren på telefon 01 13 18 66.

OBS! Årgang 86 er kontingentfri!

Postændring – Kontingent m.v.

SOR-data
Soransk Samfund
Dr. Tværgade 30
1302 København K.

OBS – BETALING

Til de medlemmer, der er bosat i Danmark, på Færøerne, i Norge, Finland, Sverige og på Island fremendes fortrykte girokort. Udlandssoranere bedes **indbetale kontingent i check, trukket på en dansk bank**, da Samfundet ellers må betale **30,00 kr.** for at veksle en udenlandsk check. Denne indbetaling må gerne komme kassereren i hænde u/ yderligere opfordring, hvorved Samfundet sparer tid og penge til opkrævning.

Adresseændringer for Skandinavien

meddeles til det lokale postkontor, der lader besked gå videre til kassereren.

Henvendelse vedrørende SORANSK SAMFUND

stiles til:
Formanden, borgmester Ib Juul
Herlev Rådhus, Bygaden 90
2730 Herlev
Telefon (02) 94 06 33

SORANERBLADET: Redaktion

Svend Ranvig
Kongebrovej 28
4180 Sorø
(03) 63 08 57 (bedst 18-19)

SORANERBLADET: Administration

Direktør Finn Harlang
Dronningens Tværgade 30, 1302 Kbh. K.
(01) 13 86 66

Sorø Bogtrykkeri APS
Alleen 9, 4180 Sorø
(03) 63 05 75

Adresseændringer og re-
klamationer rettes i Skan-
dinavien til det lokale
postkontor.

BIBI BACHE

ORDRUP JAGTVEJ 42 C
2920 CHARLOTTENLUND

Indhent tilbud på

Person-, Last-, Varevogne

MERCEDES-BENZ

4300 HOLBÆK

Hovedvej 4
(03) *43 41 22

4400 KALUNDBORG

Slagelsevej 162
(03) *51 11 66

4500 NYKØBING Sj.

Autogården
(03)* 41 11 22

– *Stedet vi mødes*

HOTEL POSTGÅRDEN

Leslie Christensen

Telf. (03) 63 22 22

Sorø Akademi
Skovdistrikt

Telf. (03) 63 01 25

gælder det **SPHAGNUM** så tal med

Pindstrup Mosebrug A/s

Pindstrup

8580 Ryomgård

Telefon (06) 39 61 00

SAAB
DACIA

Salg - Service

Aut. -forhandler
NIELS THIELE

Automobiler

STENLØSE

Tlf. (02) 17 00 72